

ДЕРЖАВА ТА КУЛЬТУРА: МЕЖІ ВТРУЧАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СОЦІУМУ

Держава у системі суспільних відносин покликана інтегрувати, забезпечувати інтереси всіх суб'єктів культурного життя. Більшість повноважень з управління різними сферами суспільства виконують її органи, а специфічна роль держави полягає у тому, щоб система управління культурним життям забезпечувала задоволення культурних інтересів населення.

Держава в умовах утвердження ринкових відносин повинна не просто гарантувати свободу творчості, а дбати про розмаїття творчих проявів у суспільстві, збереження й збагачення його культурно-духовного потенціалу. Культурна функція держави здійснюється засобами культурної політики. Характерною особливістю сучасних методологічних підходів щодо аналізу останньої є її розуміння як процесу розробки стратегічного курсу та способів реалізації державних цілей і завдань. Культурна політика постає як складний процес, в якому виділяються три аспекти: формування культурної політики, прийняття стратегічних та оперативно-тактичних державно-політичних рішень та реалізація культурної політики. При цьому на процес формування культурної політики впливають не лише органи державної влади, а й підсистеми громадянського суспільства.

У своїй політиці держава не може не враховувати культурно-історичний досвід. Зміст культурної політики має відображати потреби у підвищенні якості життя суспільства з урахуванням національної ментальності.

Культурну політику можуть формувати і здійснювати будь-які об'єкти культурного життя, які мають у розпорядженні необхідні ресурси: субкультурні групи, виробничі й інші колективи, громадські організації, меценати, спонсори тощо. Але відповідальна роль держави в культурному будівництві країни – беззаперечна. В ідеально-теоретичному плані важливим її завданням є

підтримка інтересів всіх суб'єктів культурного життя, бо вона має у своєму розпорядженні ресурси, які належать усьому суспільству.

Інтереси суб'єктів культурного життя є не що інше, як цілі культурної діяльності; культурне життя країни – це багатоаспектний процес, і кожний її напрям потребує особливого управлінського підходу і правового захисту; інтереси суб'єктів культурної діяльності повинні формувати цілі культурної політики, які досягаються за допомогою різних соціальних інструментів.

Важлива роль у формуванні та реалізації державної культурної політики належить науково-дослідним інститутам, на яких покладено завдання розробки, втілення концептуально нових підходів державної культурної політики. Провідним науково-дослідним інститутом є Український центр культурних досліджень, місія якого вбачається у вирішенні актуальних проблем культурної сфери, вивчення різних аспектів культурної трансформації в сучасному українському суспільстві, розробка аналітичних матеріалів щодо сфери культури, надання методичної допомоги на всіх рівнях забезпечення та реалізації основних засад культурної політики.

Отже, явище взаємодії культури і держави є однією з найважливіших проблем функціонування суспільства в перехідну добу. Місце і роль культури в суспільстві визначається природою самої культури, звідки впливає її соціальне призначення: аксіологічне, онтологічне, гносеологічне, антропологічне, соціальне і технологічне. В демократично-орієнтованому суспільстві культура виступає стрижнем системи цінностей.

Означена взаємодія в такому суспільстві характеризується переходом від тоталітаризму до демократії, утвердженням ринкових реформ, потребою влади в обґрунтованості своєї легітимності, потребою культури у владній підтримці гуманістичних цілей.

За роки державної незалежності України внаслідок пошуків оптимального варіанту взаємодії культури і влади утвердилася концепція державної підтримки культури.